

sensibiliseeringen, desensibiliseeringen en de combinatietherapie. Dit geschrift bevat veel belangrijks, maar of het den therapeut wegwijs maakt, is een andere vraag. De nabestralingen vinden natuurlijk meer genade in des schrijvers oog dan de voorbestralingen. Dat hij versterking der geheele constitutie aanprijst is ook begrijpelijk, maar moeilijker wordt de zaak, wanneer men met chemotherapeutische maatregelen de recidieven wil voorkomen. Hier zal men allereerst alle maatregelen uitschakelen, die den algemeenen toestand kunnen schaden; maar in kleine dosis zijn misschien arsenicum, calciumzouten, gezwelautolysaten of vaccinatie met gezwelweefsel wel op hun plaats. Bij inoperable gezwellen wordt de bestraling op den voorgrond geschoven en de andere middelen daarom gegroepeerd.

F. M. GROEDEL's opstel over stralenbeschadigingen en haar forensische gevolgen is te speciaal dan dat ik hieruit een greep zou kunnen doen.

In elk geval heeft de aflevering, gelijk trouwens het geheele boek, groote waarde.

ZWAARDEMAKER.

LUDWIG MANN u. a., *Neuere Erfahrungen auf dem Gebiete der medizinischen Elektrizitätslehre mit Ausschluss der Röntgenlehre.* (Ergänzungsband zu Band I und II des Handbuches des gesamten medizinischen Anwendungen der Elektrizität von BORUTTAU † und MANN). GEORG THIEME, Leipzig 1928. Prijs: 30 mark, geb. 42 mark.

Dit boek is voor meer dan de helft fysisch en physiologisch. De rest bestaat uit hoofdstukken over de toepassingen der electriciteit op verschillende gebieden der therapie en diagnostiek (zenuwziekten, spierziekten, hartziekten, keel- en neusziekten, oorziekten, oogziekten, huidziekten, gewrichtsziekten).

De fysische inleiding door HOFFMANN is naar geest en behandelingswijze geheel modern: het begint over de atomistische structuur der electriciteit en het elektrische elementaire quantum. Van deze fundamenteele beschouwing uit worden dan besproken: de electriciteit en haar verhouding tot licht en Röntgenstraling; electriciteit en radioactiviteit; de ionisatie van gassen.

Een breede physiologische inleiding levert STEINHAUSEN. Al moge de oorspronkelijke opzet slechts geweest zijn: een aanvulling van BORUTTAU's hoofdstuk in het *Handbuch*, inderdaad is zij geworden een stelselmatig overzicht van den hedendaagschen stand der belangrijkste vraagstukken der electrophysiologie zoowel op streng wetenschappelijk-theoretisch als op instrumentaal-technisch gebied.

De techniek en methodiek der opneming van het normale electrocardiogram en een beschouwing van de pathologische vormen van het electrocardiogram, behandelt HARRY SCHAFFER in twee zeer lezenswaardige en leesbare hoofdstukken.

Het geheele boek lijkt mij voor de theorie en de practijk beide van waarde te zijn. De practicus zal een goede wetenschappelijke be-

leering over moderne vraagstukken en een handige uitvoerige leidraad voor algemeene en bijzondere toepassingen er in vinden.

Het heeft mij getroffen, dat in dit boek zoovele bijzondere toestellen van bepaalde met naam en toenaam aangeduide fabrieken uitvoerig beschreven en geïllustreerd met, ten deele oeroude, catalogi-illustraties, er in aangeprezen worden. Dit vergemakkelijkt ongetwijfeld de keuze van den therapeuth, die zich een installatie wil aanschaffen. Maar uit een streng wetenschappelijk oogpunt zou men al te duidelijke aanprijzingen van bepaalde producten liever vermeden zien.

G. VAN RIJNBERK.

RICHARD MÜHSAM, *Was kann und wann musz der praktische Arzt operieren?* Uitgever GOERG THIEME, Leipzig, 1928. Prijs 5 mark.

In dit kleine boekje van ruim 100 bldz. druks wordt op zeer beknopte en eenvoudige wijze datgene van de heelkundige behandeling beschreven, dat de algemeene geneeskundige zelf zou kunnen of moeten toepassen. Zooals bij al dergelijke werkjes kunnen wij ook van dit boekje zeggen, dat wat het aan beknoptheid won, het aan duidelijkheid verloren heeft. Sommige hoofdstukken zijn vaak zóó beknopt beschreven, dat het raadplegen van andere boeken onontbeerlijk zal zijn. Aan den anderen kant vindt de schrijver, dat de heelkundige behandeling van aambeien (zelfs de operatie volgens WHITEHEAD) fistula ani, hydrocele testis, hallux valgus en hamer-teenen ook voor den medicus practicus zijn weggelegd. Hoe echter een koud absces gepuncteerd moet worden beschrijft hij niet, of zelfs verkeerd (bldz. 99). Het gebruik van het elastieken windsel van ESMARCH raadt hij zelfs aan bij operaties voor acute ontstekingen en acute osteomyelitis van de extremiteiten, hetgeen volgens ref. alleen maar het gevaar voor septische embolieën zou kunnen vergrooten. De stuwing volgens BIER heeft ook in den schrijver een trouw aanhanger gevonden. Zelfs bij den gezichtsfurunkel raadt hij aan een licht snoerend verband om den hals aan te leggen. Alles bij elkaar genomen is de poging van den schrijver, den algemeenen geneeskundige een dienst te bewijzen, zeer te prijzen, echter lijkt het mij toch beter om in voorkomende gevallen liever de grootere hand- of leerboeken te raadplegen.

J. G. KOPP.

C. L. ALONS, *De erfelijke factor in de aetiologie van de tuberculose*. Academisch proefschrift. Uitgever: J. B. WOLTERS' U. M., Groningen 1928. In den handel verkrijgbaar.

Het probleem van de erfelijkheid der tuberculose laat de onderzoekers niet los. Tot voor een zestigtal jaren, toen onder de geneeskundigen de meening, dat de tuberculose door een smetstof werd overgebracht nog geen ingang kon vinden (alhoewel het volk reeds lang van de besmettelijkheid was overtuigd) kende men aan de erfelijkheid in de aetiologie der tuberculose een groote waarde toe. Maar ook nadat overtuigend was gebleken, dat de tuberculose